

פרשת עקב התשפ"ב

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק א - יא

(א) **בַּעַת הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פְּסַל־לִי שְׁנַי־לוּחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁימַי וְעַל־הָאֵלֵי הַהָרָה וְעָשִׂיתָ לִּי אֲרוֹן עֵץ:**
(ב) **וְאָכַתְבָּ עַל־הַלְּחַת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הִנֵּנוּ עַל־הַלְּחַת הָרָאשִׁימַי אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ וְשָׁמַתָּם בְּאֲרוֹן:** (ג) **וְאָעַשׂ אֲרוֹן עֵצִי שְׁטִימִים וְאֶפְסָל שְׁנַי־לְחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁימַי וְאָעַל הַהָרָה וְשָׁנִי הַלְּחַת בִּיָּדַי:** (ד) **וַיִּכְתֹּב עַל־הַלְּחַת כַּמִּכְתָּב הָרָאשִׁוֹן אֶת עֲשֻׁרַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵלַיכֶם בְּהַר מִתְוֶה הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקֶּהֱל וַיִּתְּנֶם ה' אֵלַי:**
(ה) **וְאָפֶן וְאָרַד מִן־הָהָר וְאָשַׁם אֶת־הַלְּחַת בְּאֲרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיִּהְיוּ שְׁמֵם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה':** (ו) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שְׁמֵם מֵת אַהֲרֹן וַיִּקְבֹּר שְׁמֵם וַיִּכְהֶן אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַחְתָּיו:** (ז) **מִשָּׁם נִסְעוּ הַגְּדָגְדָה וּמִן־הַגְּדָגְדָה יִטְבַּתָּה אֶרֶץ גַּחְלִי מַיִם:** (ח) **בַּעַת הַהוּא הַבְּדִיל ה' אֶת־שִׁבְטֵי הַלְוִי לְשֵׁאת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־ה' לְעִמָּד לְפָנָי ה' לְשָׁרְתוֹ וּלְבִרְוֹ בְשִׁמּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:** (ט) **עַל־כֵּן לֹא־הִנֵּה לְלִנֵּי חֶלֶק וּנְחִלָּה עִם־אֲחָיו ה' הוּא נִחַלְתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר: (י) וְאֲנֹכִי עִמְדָתִי בְּהָר פְּנִימַיִם הָרָאשִׁימַי אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע ה' אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא־אָבָה ה' הַשְׁחִיתָהּ: (יא) וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קוּם לֵךְ לְמַסַּע לְפָנָי הַעַם וַיְבֹאוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת־הָאֲרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם לְתַת לָהֶם: פ**

2. אלשיך על דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק י

הנה אין ענין זה מענין מצות ה' שחוזר לשנותה בערבות מואב רק סיפור איך היה לוחות שניות עניינם ואם כן למה מודיע הדבר לישראל. ב... יח. אומרו ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן כו', כי אין לפסוק זה חלק ונחלה עם הקודם, ומה ענין מיתת אהרן ושכינת אלעזר בנו תחתיו במקום זה. יט. אומרו משם נסעו הגדגדה ומן הגדגדה יטבתה, ושהיתה ארץ גחלי מים, מה ענין שום דבר מזה בכתוב פה כלל. כ. אומרו בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי כו', אין לזה שייכות לא למעלה ולא למטה. וגם אומרו בעת ההיא הבדיל שאינו בעת מיתת אהרן וכיהן אלעזר, ולא בעת היותם ביטבתה ארץ גחלי מים כי אם בעת ענין הלוחות שהוריד מלמעלה ואיך נאמר פה. כא. אומרו על כן לא היה ללוי, מי הכניסו עתה בזה. כב. אומרו ואנכי עמדתי בהר כו', כי אומרו כימים הראשונים הוא מיותר. ... וכל כך היה רוחני שהיה גדול ודק מאיכות הלוחות שהיו עדיין להבות אש עודם למעלה, שהיה הדבור חוצב להבות אש. וזה יאמר פה כי גם בשניים היה הכתב מאיכות מה ששמעו מתוך האש, שהיה רוחניות גדול מה שאין העין יכולה לראות, ואז ויתנם אלי (ה) וארד מן ההר. וכל כך קנו קדושה שהוצרכתי מיד לשים אותם בארון אשר עשיתי לבל יזונו עיניהם מהלוחות ויתחייבו את ראשם, ואז ויהיו שם כאשר צוני ה', שהוא, שצוה יהיו יחד עם שבתי לוחות, כמדובר למעלה על אומרו ושמתם בארון: (ו) הנה בזה גמר אומרו ענין הלוחות, שהוא יתברך העלם במעלות מהארץ הלזו ככל הדרך המפורש, למען מזה יקח האדם משל ומליצה אל תיקון האדם על ידי הסתלקו מן העולם, עד שאחרי כן לעתיד יתוקן הכל ויהיו בגוף ונפש זכים וברים כאשר בעמדם על הר סיני והותר, באופן שאל יתייאשו מן הרחמים מעתה כאמור: ועל אשר אמרנו שהיה להם פתחון פה לומר, כי כל אשר עשה אלהים לישראל במדבר ההוא היה ענני כבוד בזכות אהרן, כי על כן במותו נסתלקו ונתגלו וישמע הכנעני מלך ערד וחזרו לאחור כמה מסעות. וכן באר בזכות מרים. ומן בזכות משה. לזה אמר, ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן שם מת אהרן כי שם הרגישו סלוקו שחזרו אחור. אך אין זה מספיק להתייאש מן הרחמים על מיתתו. כי הלא לזה יש שני טעמים. אחד, כי ויכהן אלעזר בנו תחתיו, וגם זכותו יגן כאביו:

(ז) שנית, כי הנה משם נסעו הגדגודה שחזרו שם הענני כבוד, ומן הגדגודה יטבתה ארץ נחלי מים, ששם נתקן בעצם לקות שבא על סילוק מרים. באופן שאם היא מתה לא עזב הוא יתברך חסדו: (ח) וגם העולה על רוחכם כי רגע אחד יגעל בכם ה' ויבחר בשבט הלוי כי בו בחר מכל השבטים שבטי ישראל, או אולי מאהבתו יתברך אותי יבחר בזרעי ויקיים בזרעי ואעשה אותך לגוי גדול. אל תחוש, כי על ענין שבט הלוי לא היה הכונה לגעול בכם חלילה, כי אם שבעת ההיא שנתן לי הלוחות השניים בחר בהם והבדילם לשאת את ארון ברית ה' כו' ולשרת ולברך את עמו ישראל בשמו יתברך, שיוורה בזה כי אדרבה בקש לישראל מי שיברכם:...

(יא) ועדיין תוכלו להרהר, כי אולי מה שהטיב הוא יתברך עד כה אתם במן ואשר הרחיף הענני כבוד והבאר, ואשר אמרתי כי וישמע ה' אלי לא היה רק עודני עמכם, ועל כן אל תפחדו עתה אלא אחר סילוקי. אל תחושו גם על זה, כי הלא ויאמר ה' אלי קום לך למסע לפני העם, ואדרבה אתכם חיבב יותר ממני כי לי אמר קום לך למסע, כלומר, אך לא לחניה בארץ, אך הם ויבאו וירשו את הארץ, הנה כי עם שאשמותיכם גדלו מאשמתי החמיר עלי יותר כי אותי השאיר פה ואתכם אמר שתבאו ותרשו. ולא עוד אלא שאמר אשר נשבע לאבותם עם היות שגם הם אבותי כאשר הם אבותיכם. באופן שאתם מסולקים מכל מיני אימות פרישתו יתברך מכם ולא מפני שעתידי להכביד עליכם, כי הלא ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה כו' כאשר יבא ביאורו בס"ד:

3. רלב"ג דברים י'ו'

שם מת אהרן – ידוע שלא מת אהרן במוסרה ולא בבני יעקן ואולם מת בהר ההר ונקבר שם וזה היה אחר מסעות רבות מעת היותם בבני יעקן כמו שנזכר בפרשת מסעי ולזה היה הרצון בזה כי שם באלו המסעות שנמשכו זה לזה מת אהרן ונקבר שם על דבר מי מריבה וכאלו היה זה הספור לספר מרי ישראל ולזה הזכיר בארות בני יעקן כאלו באר בזה כי בכל המקומות שעברו אז עד היותם בקדש היה להם מים לשותות ולזה נתרעמו ישראל על מי מריבה בזולת סבה גדולה תביאם אל זה ולזה ספר כי משם נסעו הגדגודה יטבתה כמו שנזכר בפרשת מסעי והנה זכר ביטבתה שהוא ארץ נחלי מים להעיר עוד כי בסבת מי מריבה מת אהרן כמו שנזכר בפרשת פרה ולהעיר שבכל המקומות שבאו באלו המסעות היה להם מים עד בואם בקדש כמו שקדם.

4. ספורנו דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק ו

(ו) ובני ישראל נסעו. אף על פי שראו שתפלת הצדיק מגינה על דורו ושראוי להתאונן על מיתתו הנה קצתם או רובם שהיו רועים במדבר נסעו למוסרה למצוא מים ומרעה לצאן ובעודם שם מת אהרן ויקבר ויכהן אלעזר ולא באו להתאונן על המיתה ולא להתאבל על הקבורה ולא חששו לכבד אלעזר שכהן תחתיו אבל משם נסעו הגדגדה לרעות צאן:

5. תרגום המיוחס ליונתן - תורה דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק ו

(ו) ובני ישראל נטלו מן פופרני בירי בני יעקן למוסרה תמן אגח עמהון עמלק פד מלך בערד דשמע דמית אהרן ואסתלקו ענני יקרא ומדעקת על ישראל על קרבה ההוא בעו למיתוב למצרים וקדרי שית מטלין רדפו בני לוי בתריהון וקטלו מנהון תמני גניסן וקדרי לאחוריהון אף מבני לוי אתקטילו ארבע גניסן אמרו דין לדין מאן גרם לנא קטולא קדא אלא על דאתרשלקא במספדא דאהרן חסידא וקבעו תמן מספדא כל בני ישראל כאלו תמן מית אהרן ואתקבר תמן ובכו שמיש אלעזר בריה באתרוי:

6. כתר יונתן דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק ו

(ו) ובני ישראל נסעו מן כפרי בארות בני יעקן למוסרה שם גלחם עמהם עמלק כאשר מלך בערד ששמע שמת אהרן והסתלקו ענני הכבוד ומשהעיקה על ישראל על המלחמה ההיא רצו לשוב למצרים

וחזרו ששה מסעות רדפו בני לוי אחריהם והרגו מהם שמונה משפחות וחזרו לאחוריהם גם מבני לוי נהרגו ארבע משפחות אמרו זה לזה מי גרם לנו הרג הזה אלא על שהתרשלנו בהספד של אהרן החסיד וקבעו שם הספד כל בני ישראל כאילו שם מת אהרן ונקבר שם ובכך שירת אלעזר בנו במקומו:

7. רש"י דברים (פרשת עקב) פרק י

(ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה - **מה ענין זה לכאן? ועוד, וכי מבארות בני יעקן נסעו למוסרה, והלא ממוסרה באו לבני יעקן, שנאמר "ויסעו ממסרות וגו'"** (במדבר ל"ג), **ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר הקר מת, צא וחשב ותמצא שמונה מסעות ממוסרות להר הקר? אלא אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם, כשמת אהרן בהר הקר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, וראתם לכם ממלחמת מלך ערד, ונתתם ראש לתזר למצרים ונתרתם לאחוריתכם שמונה מסעות עד בני יעקן, ומשם למוסרה, שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מקם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חר הגדגד.**

(ז) ומן הגדגדה וגו' - **ובמוסרה עשיתם אבל כבוד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאלו מת שם** (תלמוד ירושלמי סוטה א'; מכלתא שמות ט"ו; תנחומא חקת); **וסמך משה תוכחה זו לשיבור הלוחות לומר שקשה מיתתו של צדיקים לפני הקב"ה כיום שנשבתו בו הלוחות, ולהודיעך שהקשה לו מה שאמרו "נתנה ראש" (במדבר י"ד) לפרש ממנו - כיום שעשו בו את העגל (ויקרא רבה כ):**

(י) ואנכי עמדתי בהר - **לקבל הלוחות האחרונות, ולפי שלא פירש למעלה כמה עמד בהר בעליה אחרונה זו, חזר והתחיל בה: כימים הראשונים - של לוחות הראשונות, מה הם ברצון אף אלו ברצון, אבל האמצעיים שעמדתי שם להתפלל עליכם היו בכעס:**

8. תלמוד ירושלמי מסכת יומא פרק א הלכה א

על דעתיה דרבי יוחנן שבני אהרן מתו ביום השמיני למה מיתת בני אהרן אמורה בענין? ולא מתו אלא במילואים? א"ר חזיה בר בא, בני אהרן באחד בניסן מתו. וְלָמָּה הוּא מְזַכֵּיר מִיתַתְּנוּ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים? לְלַמְּדֵךְ, שְׂכַשְׁמֵ שְׂיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כִּד מִיתַתְּנוּ שֶׁל צַדִּיקִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל. א"ר בר בינה, למה סמך הפתוב מיתת מרים לפרשת פרה? ללמדך, שכשם שאפר פרה מכפרת על ישראל, כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל. א"ר יודן בי ר' שלום למה סמך הפתוב מיתת אהרן לשיבור הלוחות? ללמדך שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא פשיבור לוחות. כתיב (דברים י) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת אהרן והלא בהר הקר מת! הדא הוא דכתיב (במדבר לג) ויעל אהרן הפהן אל הר הקר על פי ה' וימת שם! אלא, מפנין שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובקשו הפנענים להתגרות בם. הדא הוא דכתיב (שם כא) וישמע הפנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל. מהו דרך האתרים? כי מת התנ"ר הגדול שהיה תר להם את הדרך וענני כבוד היו מראים להם את הדרך אשר ילכו בה, ובאו ונתגרו בהם ובקשו ישראל לתזור למצרים, ונסעו לאחוריהן שמונה מסעות! ורץ אחריו שבטו של לוי והרג ממנו שמונה משפחות. אף הם הרגו ממנו ארבע. ואומר (דברי הימים א, כו) אחר שהעמיד דוד את הלויים על סדרם, לעמרמי ליצחקרי לחברוני לעזיאל. אימתי חזרו, בימי דוד. הדא הוא דכתיב (תהלים עב) יפרח בנימיו צדיק ורב שלום עד בלי גרם אפרו, מי גרם לנו לדמים הללו? אפרו, על שלא עשינו חסד עם אותו הצדיק וישבו וקשרו הספידו ונגמלו לצדיק חסד והעלה עליהן המקום כאלו מת שם ונקבר שם ונגמלו לצדיק חסד.

9. בכור שור דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק י

(י) ואנכי עמדתי בהר... ארבעים - יום: לקבל הלוחות - אחרונות, ולהרבות תחינתי לפני הקדוש ברוך הוא שימחול עון העגל לגמרי, וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא: ומחל לגמרי, והביא לוחות - אחרונות,

ובשורת - המחילה [היה] ביום - הכפורים¹¹, ונקבע להיות יום - מחילה - וסליחה, כי ק"כ ימים ממתן - תורה עד יום - הכפורים, ...

10. רמב"ן דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק ו

(ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה - מה ענין זה לכאן. ... כל זה לשון רבינו שלמה מדברי אגדה (ירושלמי יומא פ"א ה"א): והוצרך רבי אברהם לומר בדרך הפשט כי בארות בני יעקן איננו בני יעקן ומוסרה איננו מוסרות, אבל קדש נקרא בארות בני יעקן, ושם (במדבר) [מדבר] הר ההר מוסרה, משם נסעו הגדגדה - איננו חר הגדגד, רק הוא שם כלל לצלמונה ופונון ואובות, ויטבתה הוא המקום הנקרא בארה (במדבר כא טז), וזה טעם ארץ נחלי מים - וידבק "ומן הגדגדה יטבתה" עם "ויכהן אלעזר", כי שם ביטבתה כהן אלעזר בכהונה גדולה והקריב קרבנות. וכל אלה דברי רוח, כי איך יתכן שכל המקומות האלה הרבים שיהיו כולם מקומות חדשים שלא נזכרו במסעות. ועוד שמנהג הכתוב בכל מקום לשנות מעט בהזכירו השמות פעמים בין בשם מקום בין בשם אדם, וכל שכן בכאן שהם שוים, כי מוסרה ומוסרות איננו שנוי והפרש, וכן חר הגדגד והגדגדה שם אחד, ויטבתה שוה לגמרי. ועוד כי בהר ההר כהן אלעזר כשמת אביו כאשר הלבישו הבגדים, כי מיד היה מרובה בבגדים, וזה משפט הכהנים הגדולים אפילו לדורות: והנראה בעיני כי הר ההר גדול שבהרים וארוך פרסאות רבות. ושמו מוכיח, כי הוא יקרא "הר" ויאמרו לו "ההר" לגודלו וארכו, וכך אמרו רבותינו (במדב"ר יט טז) שהיה הר על גבי הר. והיה סוף ההר עד גבול ארץ אדום וראשו קרוב לחשמונה, והיו במישור אשר לפני הר ההר ערים או מקומות הנקראים מוסרות ובני יעקן וחור הגדגד ויטבתה ועברונה ועציון גבר וקדש, ואלו המקומות אין ביניהם מרחק רב, כי המחנה הגדול ההוא ביום אחד מהלכים כמו פרסה או פחות מכאן: ונסעו מקדש ויחנו בהר ההר שנכנסו בו במקום שפל אשר היה ברגלי ההר, ואז צוה ה' למשה (במדבר כ כה) והעל אותם הר ההר, שיעלה למעלה אל ראשו הוא תחלת ההר, והנה עלו אל ראשו של הר והגיעו כנגד מוסרות ומת אהרן שם, והוא שנאמר (שם פסוק כח) וימת אהרן שם בראש ההר, והנה מיתתו במוסרה. ואפשר שהיו המקומות האלה בשם נחשבים בהר עצמו, ויקרא ראש ההר וכנגדו במישור מוסרות, ושם כל אחד מוסרה, שיאמרו מוסרה אשר בהר ומוסרה אשר בשפלה:

והיו במקום הנקרא חשמונה בארות בשדה יקראו אותן בארות בני יעקן, כי אנשי בני יעקן באים שם להשקות צאנם והם עשאוים כי שם מצאו מים חיים. ומשם נסעו למוסרה, ומשם נסעו למוסרות, ויסעו ממוסרות ויחנו בבני יעקן, שהמקום ההוא זה שמו. וספר הכתוב משם נסעו הגדגדה ומן הגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים - להודיע שעמדו שם ימים בעבור הנחלים. וקצר במסעיהם, שכבר באר אותם, אבל אמר כי משם ממוסרה נסעו אל הגדגדה ואל יטבתה שהיא כולה ארץ נחלי מים, כי מן גדגד ועד יטבתה כולה משקה: ויתכן עוד שנאמר כי כאשר עלה אהרן אל ראש ההר וימת בראש ההר כנגד מוסרות או במוסרה עצמה ויקבר שם, חזרו ישראל אל מוסרות לבכות ולספוד על קבר איש האלהים, והיו גדוליהם בכל השלשים יום עולים אל ראש ההר וסופדים לקדוש ה' וישובו אל המחנה במוסרה, ואחר השלשים יום נסעו ממוסרה אל חר הגדגד ומן הגדגדה יטבתה, כי עתה בשובם הלכו מהרה. וזה דבר נכון מאד בישוב המקראות על אופן. והזכיר כי היה שם המקום יטבתה, בעבור שהיה מקום טוב כי שם נחלי מים, ושאר המדבר ארץ ציה וצמאון אשר אין שם מים: וטעם הזכירו מיתת אהרן עתה במקום הזה, כי אמר (לעיל ט כ) ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא, ולא הגיעו עונש השמד לא בגופו ולא בזרעו, כי לא מת עד שנת הארבעים שהיה זקן ושבע ימים וכהן בנו תחתיו. ואמר ובני ישראל נסעו - ולא אמר "ואתם" כדרך כל הפרשה, כי בתוכחות ידבר עמהם להוכיח אותם, אבל בזה יספר במסעי בני ישראל: